

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 2, 2015

УДК 658.012

І. Крейдич,
д. е. н., професор, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Національний технічний університет України «КПІ»
О. Наконечна,
к. е. н., доцент кафедри фінансів та кредиту, Міжнародний університет фінансів
Д. Устїнов,
здобувач

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПОСЛУГИ ЖИТЛОВО- КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

I. Kreidych,
Doctor of Economics., docent, Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics, National
Technical University of Ukraine "KPI"
O. Nakonechna,
PhD of Economics, docent of the Finance and Credit Department International University of Finance
D. Ustinov,
Postgraduate student

CLUSTER APPROACH TO FINANCIAL AND ECONOMIC REGULATION OF HOUSING AND COMMUNAL SERVICES TARIFF POLICY

Стаття присвячена дослідженню підходів до розвитку житлово-комунальної сфери регіону при формуванні кластера житлово-комунальних послуг. З'ясовано, що при формуванні кластера житлово-комунальних послуг організація ЖКГ повинна задовольняти трьом обов'язковим вимогам: бути некомерційною; мати чіткий, строго регламентований механізм прийняття фінансових рішень і «прозорий» для всіх зацікавлених сторін бухгалтерський облік; нести повну майнову відповідальність за будь-яку шкоду, заподіяну майну власників житлових і нежитлових приміщень діями або бездіяльністю свого персоналу. Встановлено, що однією з основних умов формування кластера є вимогливий місцевий попит, який здатний стати джерелом конкурентної переваги надання житлових послуг. Основною перешкодою для формування даного переваги є інформаційна асиметрія, що нейтралізує досить високу силу споживачів.

The article investigates approaches to the development of housing and communal services in the region during the formation of housing and communal services cluster. It was found that the formation of cluster housing services housing organization must satisfy three mandatory requirements: be nonprofit; have a clear and strictly regulated mechanism for making financial decisions and "transparent" for all stakeholders accounting; bear the full financial responsibility for any damage caused to property of home accommodation and non-residential premises owners' by acts or omissions of its employees. It was found that one of the main conditions of cluster formation is the exacting domestic demand, which can become a source of competitive advantage of in housing and communal services providing. The main obstacle to the formation of the advantages is the information asymmetry that neutralizes relatively high consumers' power.

Ключові слова: фінансово-економічне регулювання, тарифна політика, житлово-комунальне господарство, кластерний підхід, методи регулювання, тарифи, підприємства житлово-комунального господарства.

Keywords: financial and economic regulation, tariff policy, housing and communal services, cluster approach, methods of regulation, tariffs, housing and communal services enterprises.

Постановка проблеми. Аналізу щодо визначення сучасних науково-методичних підходів до розвитку підприємств житлово-комунального господарства приділяли увагу такі вчені як: Адамов Б., Войнаренко М., Димченко О., Лук'яненко О., Джабраїлов Р., Онищук Г.

Метою даної статті є удосконалення теоретичних підходів та вироблення науково-практичних рекомендацій щодо застосування кластерного підходу при фінансово-економічному регулюванні тарифної політики на послуги підприємств житлово-комунального господарства.

Викладення матеріалу. Ринок житлово-комунальних послуг (ЖКП) характеризується, насамперед, відношенням фактичного споживання ЖКП і нормативного надання ЖКП як у конкретному керованому житловому фонді, так і в муніципальному (міста, селища, регіону) житлово-комунальному комплексі в цілому. Особливістю житлово-комунальної сфери в регіоні є необхідність формування системи надання житлово-комунальних послуг на високому якісному рівні, ефективне управління житловим фондом. Це означає, що таке управління націлене на комплексне забезпечення надання житлово-комунальних послуг: управління багатоквартирним будинком є реалізацією частини обов'язкових функцій власників приміщень по управлінню такими будинками, делегованих керуючої організації; ключовим елементом надання житлово-комунальних послуг є управління фінансовими потоками, сформованими на основі обов'язковості плати громадян за житлово-комунальні послуги, закріпленої на законодавчому рівні, яке, з точки зору багатьох науковців та практиків, найбільш ефективно здійснювати в межах створеного муніципального кластеру.

Кластер житлово-комунальних послуг у регіоні відрізняється тим, що кластеризація ринку цих послуг обумовлена локалізацією житлово-комунального господарства в місцях проживання людей і представляє собою сукупність незалежних організацій по управлінню багатоквартирними будинками житлово-комунальних комплексів, що забезпечують функціонування самостійних, муніципальних організацій регіону, що сприяють одержанню синергетичного ефекту у вигляді кількісного і якісного росту житлово-комунальних послуг, надаваних споживачам, за рахунок підвищення їх конкурентоспроможності.

На рис. 1 продемонстрована блок-схема розвитку житлово-комунальної сфери регіону при формуванні кластера житлово-комунальних послуг.

Рис. 1. Блок-схема розвитку житлово-комунальної сфери регіону при формуванні кластера житлово-комунальних послуг (запропоновано автором)

При формуванні кластера житлово-комунальних послуг організація ЖКГ повинна задовольняти трьома обов'язковим вимогам: бути некомерційною, тобто не ставити своєю метою одержання прибутку; мати чіткий, строго регламентований механізм прийняття фінансових рішень і «прозорий» для всіх зацікавлених сторін бухгалтерський облік; нести повну майнову відповідальність за будь-яку шкоду, заподіяну майну власників житлових і нежитлових приміщень діями або бездіяльністю свого персоналу.

В сучасних організаціях ЖКГ відведена надмірно велика роль у розподілі фінансових потоків. Ці організації виступають як фінансові адміністратори стосовно трьох типів галузевих підприємств: комунальних, що обслуговують населення, житлових і будівельних. У зв'язку з цим запропонована вдосконалена схема організаційно-економічного механізму управління кластером житлово-комунальних послуг (рис. 2.).

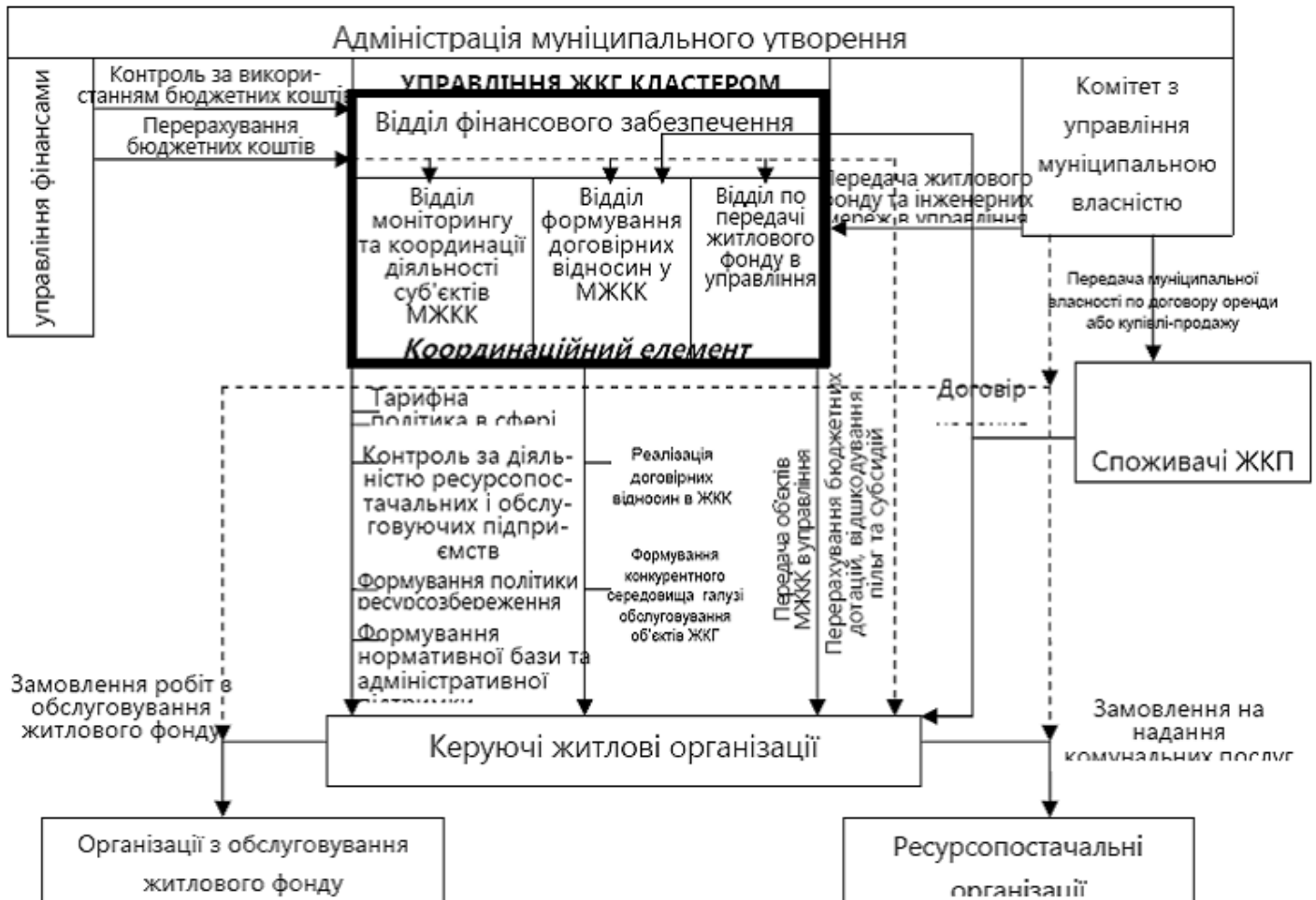

Рис. 2. Вдосконалена схема організаційно-економічного механізму управління кластером житлово-комунальних послуг (запропоновано автором)

Головна відмінність пропонованої схеми від діючої (рис. 2) полягає в тому, що центральне місце в ній належить керуючій організації, що не переслідує ніяких комерційних цілей, а дійсно зацікавлена в якійсій роботі ЖКГ, територіальному громадському самоврядуванню (ТГС), що поєднує жителів одного кварталу або навіть цілого мікрорайону. ТГС – самоорганізація громадян по місцю їх проживання на частині території міського округу для самостійного і під свою відповідальність здійснення власних ініціатив з питань місцевого значення. Перевагами таких некомерційних організацій є: реальна виборність і колегіальність керівництва, його особиста зацікавленість у якійсій і ефективній роботі підприємств ЖКГ; «прозорість» способів і механізмів розподілу фінансових ресурсів, обмеженість можливостей корисливого використання наявних владних повноважень; здатність колективно протистояти тиску з боку обслуговуючих і будівельних підприємств, а також інших організацій, зацікавлених у витягу з галузі не зароблених доходів; простий і ефективний механізм функціонування, що не вимагає від населення додаткових внесків на утримання цієї організації; одержання реальної економії витрат і можливість використання її на прискорений капітальний ремонт житлових будинків і інженерних комунікацій.

На пропонованій схемі передбачене активне співробітництво ТГС із саморегулювальною організацією (СРО), створеної обслуговуючими підприємствами з метою підтримки стандартів якості роботи. Основною перевагою пропонованої схеми є її висока ефективність. Як відомо, частина засобів, що надходить від власників і наймачів житлових приміщень, перелічується комунальним підприємствам за енергетичні ресурси, що поставляються, водопостачання й водовідведення. У пропонованому варіанті роботи керуючою компанією стає сама ТГС, яка буде направляти всю суму економії за рішенням колегіальних органів управління ТГС на розвиток території й капітальний ремонт будинків тощо.

Умови формування кластера житлово-комунальних послуг у регіоні відрізняються тим, що основою кластера є об'єднання організацій по управлінню житловим фондом у рамках саморегульованої організації. Адаптація методологічних принципів створення кластерів, розроблених ЮНІДО (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку), до житлово-комунальної сфери в м. Києві, за результатами якої розроблена принципова схема формування кластера житлово-комунальних послуг в м. Києві (рис. 3). Споживачі житлово-комунальних послуг відчують потребу в збільшенні обсягів надання та якості житлових послуг, не підвищуючи при цьому загальний обсяг витрат на житлово-комунальні послуги. Це може стати основою інтеграції організацій по управлінню житловим фондом регіону в кластер, оскільки вони також зацікавлені в збільшенні обсягів надання житлових послуг.

Рис. 3. Взаємозв'язок етапів і системи заходів по формуванню кластера житлово-комунальних послуг в м. Києві
(запропоновано автором)

Однією з основних умов формування кластера є вимогливий місцевий попит, який здатний стати джерелом конкурентної переваги надання житлових послуг. Основною перешкодою для формування даної переваги є інформаційна асиметрія, що нейтралізує досить високу силу споживачів. Це означає, що розвиток інституту власника житла може стати стартовим фактором інтеграції галузевих конкурентів у кластер.

Виявлені в процесі дослідження особливості функціонування житлово-комунальної сфери, насамперед такі як зацікавленість споживача в зростанні обсягів споживання житлових послуг, дозволяють зробити висновок про те, що ядром формування кластера житлово-комунальних послуг у регіоні повинні стати організації по управлінню житловим фондом. Ключовим етапом успішного формування кластера є побудова системи довірчих відносин між організаціями по управлінню житловим фондом. Функціонування кластера житлово-комунальних послуг починається фактично на 4-му етапі (етап "Здійснення" рис. 3), коли відбувається розвиток взаємодії і перехід до щорічного планування робіт. Підвищення конкурентоспроможності сфери надання житлових послуг у результаті функціонування кластера приведе до зниження обсягів споживання комунальних ресурсів. У свою чергу, це змусить ресурсопостачальні організації підвищувати ефективність використання ресурсів – природного газу, води і електрики, для того щоб зберегти рентабельність збуту послуг.

У силу високої вартості енергоресурсів основна частина плати громадян за житлово-комунальні послуги направляється на оплату комунальних послуг і тільки 20-30% плати за житлово-комунальні послуги ідуть на послуги по утриманню і ремонту житлового фонду (рис. 4).

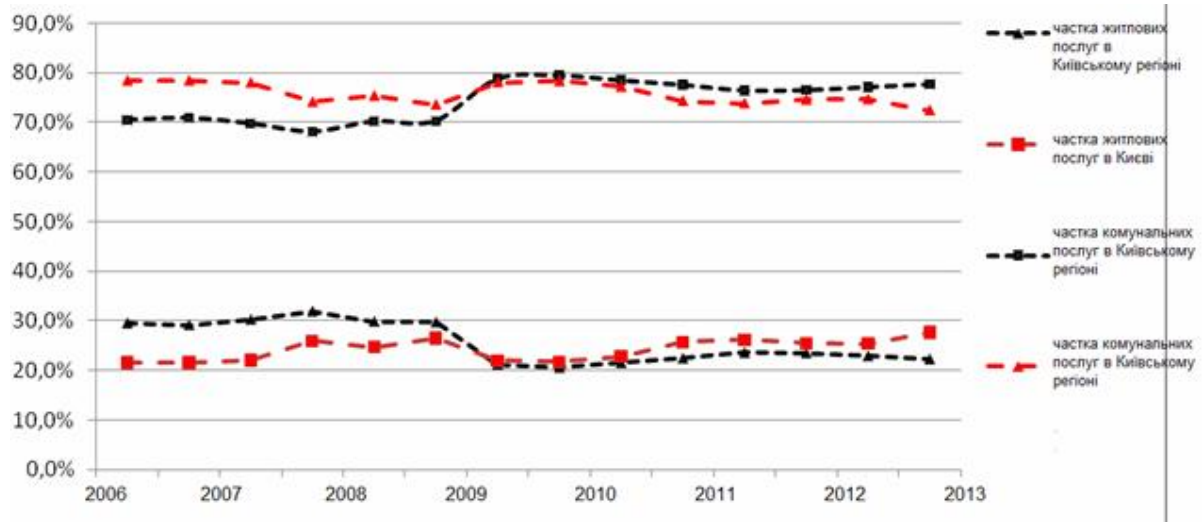

Рис. 4. Структура платних житлово-комунальних послуг населенню Києва та Київського регіону у 2006-2013 рр.
(складено автором)

Це обумовлює незадоволеність споживачів як якістю житлово-комунальних послуг, так і станом своєї загально-часткової власності, що підтверджується оцінкою задоволеності громадян якістю житлово-комунальних послуг, тобто можна стверджувати, що існує потреба власників житла в перенаправленні максимально можливої частини витрат з комунальних послуг на житлові.

З метою дослідження можливості застосування кластерного підходу до ринку житлово-комунальних послуг необхідно з'ясувати основні ознаки існування кластеру. Формальні умови наявності кластера виконуються не просто стосовно провідної компанії щодо надання житлово-комунальних послуг або концентрації подібних фірм, а в цілому для житлово-комунальної сфери будь-якого регіону. Локалізація житлово-комунальної сфери на території населених місць (міст) в умовах твердої регламентації галузевих взаємозв'язків і обов'язковості плати споживача за даний вид послуг обумовлює наявність передумов для застосування кластерного підходу.

Висновки. Виявлені в процесі дослідження особливості функціонування житлово-комунальної сфери, насамперед такі як зацікавленість споживача в зростанні обсягів споживання житлових послуг, дозволяють зробити висновок про те, що ядром формування кластера житлово-комунальних послуг у регіоні повинні стати організації по управлінню житловим фондом. Ключовим етапом успішного формування кластера є побудова системи довірчих відносин між організаціями по управлінню житловим фондом.

Список використаних джерел.

1. Адамов Б.І. / Удосконалення управління комунальними структурами міст/ НАН України, Інститут економіки та промисловості – Донецьк, 2006. – 36 с. Східноукраїнський регіональний учбовий центр / Донецьк: Південь-Схід, 2003. – 268 с.
2. Войнаренко М.П. Концепція кластерів – шлях до відродження виробництва на регіональному рівні. // Економіст. – 2000. – №1. – С.29-33.
3. Димченко О.В. – Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія / О. В. Димченко; Харк.нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 356 с.
4. Лук'янченко О, Джабраїлов Р. Економіко-правове забезпечення розвитку житлово-комунального господарства на концесійній основі// Схід. – 2006. – №1. – с.5-8.
5. Онишчук Г.І. Проблеми розвитку міського комплексу України: теорія і практика: Монографія / За редакцією С.І. Дорогунцова. – К.: Наук. світ, 2002. – 439 с.

References.

1. Adamov, B.I. (2003), *Udoskonalennia upravlinnia komunalnymi strukturamy mist*, NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky ta promyslovosti, Skhidnoukrainskyi rehionalnyi uchbovyi tsentr, Pivden-Skhid, Donetsk, Ukraine, p. 268.
2. Voinarenko, M.P. (2000), "Kontseptsiia klasteriv – shliakh do vidrodzhennia vyrobnytstva na rehionalnomu rivni", *Ekonomist*, vol.1, pp.29-33.
3. Dymchenko, O.V. (2009), *Zhytlovo-komunalne hospodarstvo v reformatsiinomu protsesi: analiz, proektuvannia, upravlinnia*, Khark.nats. akad. misk. hosp-va, KhNAMH, Kharkiv, Ukraine, p. 356.
4. Lukianchenko, O. and Dzhabrailov, R. (2006), "Ekonomiko-pravove zabezpechennia rozvytku zhytlovo-komunalnoho hospodarstva na kontsesiinii osnovi", *Skhid*, vol. 1, pp.5-8.
5. Onyshchuk, H.I. (2002), *Problemy rozvytku miskoho kompleksu Ukrainy: teoriia i praktyka*, Nauk. svit, Kyiv, Ukraine, p.439.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2015 р.